

A tatai Magyary-gyűjtemény a Móricz Zsigmond Városi Könyvtárban

I. A Magyary-gyűjtemény kialakulása

Előzetesen szeretném kijelenteni, hogy a tatai Magyary-gyűjtemény kialakítása, összegyűjtése nem az én érdemem. Ennek a helytörténeti gyűjteménynek a létrehozása *Kocsis Lászlóné* nevéhez fűződik, akinek ezúton is köszönetünket fejezhetjük ki áldozatos és szakszerű munkásságáért.

A Magyary-gyűjtemény kialakításának kezdetei és *Magyary Zoltán* tevékenysége módszereinek és eredményeinek felszínre hozása időben egy kicsit korábbra vezethetők vissza és egyben szoros összefüggésben volt azokkal a szakmai konzultációkkal, melyekről *Tarnai Péter* és *Mayer József* előadásaikban beszámoltak. *Kőrössy József* 1960-as években végzett szakmai munkái, látogatásai Tatán keltették fel először az érdeklődést a talajjavítás fontosságára, szükségességére. Ebben az időben indultak meg a Szabad Föld Téli Esték előadásai is, amelyek a talajvédelem fontosságáról, szerepéről, a talajpusztulásról és a védelemről volt szó.

Az 1972-es évet fordulpontnak tekinthetjük. Ebben az évben a mezőgazdasági vezetők részére szerveztek tanfolyamot Tatán, ahová több vezetőt, lelkiismeretes tudóst, szakembert személyesen kísért le *Kőrössy József*, hogy a helyszínen győződjenek meg a téma fontosságáról. Ezeken a továbbképzéseken, beszélgetéseken került szóba több alkalommal *Magyary Zoltán* és tevékenysége, melyekről a városi könyvtár munkatársai is tudomást szereztek, felfigyeltek. Ekkor kezdődött el tulajdonképpen a városi könyvtárban *Magyary Zoltán* munkáinak gyűjtése.

1973-ban vásároltuk az első jelentősnek mondható könyvgyűjteményt *Pastinszky Miklós* műgyűjtőtől, majd elkezdődött az antikváriumokban való kutatás, vásárlás is. (Ekkor még jelentős elkülönített alapja volt a városi könyvtárnak helytörténeti gyűjteményének fejlesztésére, vásárlásokra. Ma ezt a tevékenységet és magát a szolgáltatást csak a különböző pályázatokon való részvétellel végezhetjük, igaz viszonylag jó aránnyal jutunk gyűjteményfejlesztési pénzekhez.)

A Magyary-gyűjtemény kialakítása szempontjából a következő fontos dátum 1976. Ebben az évben kapott Pro Tata Díjat *dr. Kiss István* és posztumusz *Kocsis László*, melyet *Kocsis Lászlóné* vett át, aki ekkor a városi könyvtár igazgatója volt.

A személyes kapcsolatfelvétel sokat lendített a gyűjtemény további bővítése szempontjából. Ugyancsak jelentős volt ebben az időszakban a Tata Barátainak Köre megalakulása, amely egyesület egyik fő feladatának tartotta és tartja ma is Tata híres emberei emlékeinek ápolását, s köztük is elsősorban *Magyary Zoltánét*. Az egyesület vezetőségében már megalakulásától nagy szerepet töltött be *Kocsis Lászlóné* és ugyancsak jelentősen támogatta munkáját a városi könyvtár is. Ez azonban kölcsönös volt, hiszen számtalan program, rendezvény, vagy az évkönyvek szerkesztése közös munka eredménye volt.

A gyűjtemény kialakítása szempontjából rendkívül nagy segítséget jelentett a volt tanítványok, munkatársak adományai, a kéziratok összegyűjtése, az előadások, beszélgetések hangfelvételei, ezek lejegyzett változatai.

Különösen fontos volt az a munka, amelyet *Kálmán Attila* végzett a Tatai Népfőiskolával kapcsolatban. Dokumentumokat gyűjtött, hangfelvételeket készített és személyes kapcsolatot tartott fenn a volt népfőiskolásokkal.

1978-ban *Kőrössy József* is megkapta a Pro Tata Díjat. Ez újabb alkalom volt visszaemlékezések megtartására.

1979-ben *dr. Szaniszló József* tartott egy nagyobb előadást, melynek írásos változata a TBK tájékoztatójában is megjelent. Tulajdonképpen ezt tekinthetjük az első "hivatalos" megemlékezésnek *Magyary Zoltán*ról, illetve a tatai járásban végzett munkásságáról. Ugyancsak ebben az évben jelent meg *Benda Kálmán* visszaemlékezése, tanulmánya a Tatai Népfőiskoláról.

A városi könyvtár 1983-ban kapott egy nagyobb *Magyary*-anyagot az ELTE Jogtudományi Karától. *Kocsis Lászlóné* örömmel számolt be erről a TBK 1984. évi tájékoztatójában.

"Nagyon értékes dokumentumanyagot adott át *dr. Szaniszló József* az ELTE Jogi Tanszéke könyvtára nevében. Ez az anyag elsősorban a Piarista Öregdiákok Bp-i Szövetségének működésére vonatkozik, valamint *dr. Magyary Zoltán* professzor levelezéséből áll."

1986-ban meghalt *Kőrössy József*. Ez a szomorú alkalom is lehetőséget adott arra, hogy *Kőrössy Józseffel*, az ő tatai tevékenységével kapcsolatban közvetve *Magyary Zoltán*ról is szó essék. *Kőrössy József* sírjánál (Tata, Almási úti temető) *dr. Kiss István* mondott beszédet és emlékezett egykori munkatársára.

1987-ben a városi könyvtár és a Tata Barátainak Köre egy olyan rendezvényt szervezett, mely közvetve már *Magyary Zoltán* születésének 100. évfordulóját is előkészítette. Ekkor *dr. Kiss István* tartott előadást Így láttam *Magyary Zoltán*t címmel. Ez a rendezvény, illetve az ekkor kapott írásbeli anyag is tovább gazdagította a városi könyvtár *Magyary*-gyűjteményét. Ebben az évben a TBK vezetősége is megfogalmazta azt az igényt, hogy 1988-ban egy nagyszabású rendezvényen emlékezzen meg *Magyary Zoltán*ról, valamint sokrétű tevékenységének egy-egy szeletéről. Az 1988. május 28-án Tatán rendezett tudományos ülésen szó esett *Magyary Zoltán* szellemi örökségéről *Berényi Sándor* előadásában. Tatai tevékenységéről *Kiss István* beszélt. *Magyary* kulturpolitikájáról, kulturpolitikai tevékenységéről akkor *Szaniszló József* és *Andrássy Mária* beszélt. 1988-ban is szó esett a Tatai Medence környezetvédelméről (*László Ferenc* előadásában) és a város, illetve térsége jelenéről és jövőjéről (*Varga Gyula*). Az emlékülésen elhangzott előadásokat a megyei múzeumok igazgatósága jelentette meg Tudományos Füzetek sorozatában.

Még az előző év (1987) "krónikájához" tartozik, hogy a városi könyvtár ekkor kapott egy nagyobb gyűjteményt *Mináry Olgától*, melyben *Magyary* személyes iratai, dokumentumai, valamint néhány könyve volt. Ezzel egyidejűleg került birtokunkba *Techert Margit* néhány kézírata, előadásjegyzetei. (Ez utóbbi anyag még feldolgozásra vár és reméljük, hogy a filozófia iránt érdeklődők számára is sok újat tud nyújtani.)

Az 1988-as centenáriusra számtalan könyv jelent meg, melyekben *Magyary Zoltán* munkásságáról, az általa képviselt iskola eredményeiről esett szó. Szerényen talán megemlíthetem, hogy a város könyvtár is "készült" - megjelentette a *Mi lesz Tatatóvárosból* című röpirat hasonmását, mely *Magyary* városrendezési elképzeléseit tartalmazza.

A centenáriumi ünnepség a további anyaggyűjtéshez is jó alkalom volt. Főleg a volt tanítványoktól, munkatársaktól kapott a könyvtár értékes dokumentumokat, visszaemlékezéseket. Jónéhány levelet, kinevezési okmányt másolatban örzünk, melyet az ELTE AJTK-tól kaptunk kiegészítés képpen.

1989-ben *Haraszi Mihály* foglalkozott a MÁK Rt. levéltárában található *Magyary*-dokumentumokkal, melyből egy tanulmány is készült.

1990-ben ismét *Kiss István* tartott előadást *Kőrössy József* munkásságáról. E dolgozatban (az ún. *Kőrössy*-dossziában) emlékezett újra volt munkatársára és közvetve professzorára a szerző.

1990. január 1-től vette fel a városi művelődési ház is *Magyary Zoltán* nevét. A névfelvétel előkészítő munkáiban jelentős szerepe volt *Kocsis Lászlónénak* és a városi könyvtárban található dokumentumoknak, mivel a kérvény megfogalmazásában, annak alátámasztására szinte nélkülözhetetlenek voltak.

Az 1993. évi TBK tájékoztatóban *Terts István* emlékezett meg *dr. Csiky János* tatai munkásságáról. E tanulmány ugyancsak egy közvetett emlékezés *Magyary Zoltán*ra.

Mint láthatják, a tatai Magyary-gyűjtemény létrejötte, megszervezése egy hosszabb folyamat eredménye és több ember munkájának, hozzáállásának, áldozatkészségének köszönheti létét.

II. A Magyary-gyűjtemény nagysága, érdekességei

A több mint huszonöt éves gyűjtő- és kutatómunka eredményeként mára a Magyary-gyűjtemény 300 tételnél többet tartalmaz.

Kéziratok

- az ún. személyi anyag mintegy 92 db
- tanulmányok, feljegyzések 45 db
- egyetemi előadások vázlatai 20 db
- Piarista Szövetségre vonatkozó anyag 110 db.

A személyi anyag érdekességei - keresztlevele, származási igazolása, halotti anyakönyvi kivonat hiteles másolata, gépelt kéziratban búcsúlevele, kitüntetései, gratuláló levelek stb. Kiemelkedő fontosságúak a Tatai Népfőiskolával kapcsolatos iratok, valamint a szociális vármegye létrehozásával kapcsolatos vázlatok.

Könyvek

Tulajdonképpen teljesnek mondható ez az állományrész. Nagyon sok különlenyomattal is rendelkezünk, melyek hazai és külföldi folyóiratok, tanulmánykötetek Magyary-dolgozatait tartalmazzák. Jelentősnek mondható az idegen nyelven (angol, francia, német stb.) megjelent tanulmányok preparátumai.

A könyvek között 20 db olyan található, melyben *Magyary Zoltán* saját ex librise van. Jelentős értéket képviselnek a dedikált könyvek (pl. *Dornyai Bélának*, *Csiky Jánosnak*). Sok olyan könyv található állományunkban, melyeket egyedi kötése miatt vélhetünk *Magyary* saját tulajdonának.

Kiemelném még a Közigazgatástudomány című folyóiratot, melyet *Magyary* szerkesztett, s melyben jelentős tanulmányok találhatók a közigazgatás fejlesztésével, a tatai járással, a népfőiskolával kapcsolatban. E folyóirat egybekötött számai 1938-1943 közötti időből találhatók meg a városi könyvtár gyűjteményében.

III. Befejezésül engedjenek meg egy megjegyzést, mely talán többek véleményével is azonos. Hasznosnak és sokrétűek azok a megemlékezések, melyek egy-egy évfordulóhoz kapcsolódnak. Kiadványok jelennek meg, tudományos emlékülésekre kerül sor, ahol rámutatnak egy-egy terület fontosságára, felvillantják az előremutató gondolatokat. Közölnek tanulmányrészleteket, kiadnak reprint kiadványokat.

Úgy vélem, hogy *Magyary Zoltán* kapcsolatban ezek mind 1988-ban, mind pedig ezen a két napon megtörténtek. Jelentős munkák láttak napvilágot. Amit talán hiányolok, s szeretném, ha meg is valósulhatna - az egy teljesen átfogó, *Magyary* munkásságát összefoglaló könyv elkészítése, megjelentetése. Ennek a könyvnek fel kellene kelteni a figyelmet arra, hogy *Magyary Zoltán* milyen nagy személyiség volt, munkássága, módszerei és eredményei mennyire előremutatóak voltak. Ezt a munkát azonban addig kellene elkészíteni, míg a volt tanítványok, munkatársak a segítségünkre lehetnek.

A tanácskozáson többször megfogalmazódott - hol árnyaltabban, hol világosabb kijelentésekben -, hogy sok esetben nem kellene mást tenni, mint a könyvtárakban, íróasztalfiókokban megtalálható tanulmányokat, megállapításokat elővenni, az azokban megfogalmazottakat -

esetleg némileg aktualizálva - betartani, végrehajtani. Úgy vélem különösen fontos ez napjainkban, amikor például a közigazgatás korszerűsítéséről annyi szó esik.

Az utolsó mondatokban pedig én is szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik segítettek, támogatták a Magyary-gyűjtemény kialakulását, létrejöttét. Külön köszönet illeti *Kocsis László*nét, aki áldozatos szakmai munkájával, lokálpatriótizmusával ápolta, gondozta, mára pedig fel is dolgozta ezt a különleges gyűjteményt.

Tata, 1995. március 24.